INCLUSIEVE FESTIVALS

auteur

KENNISWERKING

INHOUDSTABEL

DEFINITIE 3

ARTIKEL 4

PRAKTIJKVOORBEELDEN 7

EXPERTEN 8

TOOLS & METHODIEKEN 9

VORMING 10

LEESLIJST 11

DEFINITIE

Een inclusief festival is een festival waar zo veel mogelijk mensen zich veilig en welkom voelen. Je festival omarmt diversiteit en toegankelijkheid en is zich bewust van drempels en uitsluitingsmechanismen. Het creëert een gastvrije omgeving waarin iedereen zich welkom, gerespecteerd en verbonden voelt.

Deep Dive

Op een inclusief festival voelt iedereen zich veilig en welkom, zowel fysiek als mentaal. Het gaat niet alleen om toegankelijke routes, toiletten of goed verlichte paden, maar ook om een omgeving waarin mensen zich vrij voelen om zichzelf te zijn. Het is eenen plek waar iedereen kan bewegen, dansen, kijken of praten zonder angst voor overlast, uitsluiting of vooroordelen.

Op een inclusief festival wordt bewust nagedacht over de drempels die bezoekers kunnen ervaren. Ticketprijzen, mobiliteit, taalgebruik of culturele codes mogen niemand buiten sluiten. Door aandacht te hebben voor financiële, fysieke en culturele barrières en door informatie duidelijk en toegankelijk te maken, kunnen zoveel mogelijk mensen deelnemen. Het gaat erom obstakels weg te nemen of mensen eroverheen te begeleiden, zodat de eerste stap naar deelname laagdrempelig en uitnodigend is.

Maar inclusie stopt niet bij het uitnodigen van bezoekers. Door mensen actief mee te laten bouwen aan het festival, verschuift de focus van alleen deelnemen naar écht deelhebben. Wanneer diverse doelgroepen betrokken worden bij alle aspecten van het festival, van programmering, ticketbeleid en budgettering tot de inrichting van het terrein en het samenstellen van het programma, voelen mensen zich gehoord en serieus genomen. Dit verkleint de kans op uitsluiting, versterkt het gevoel van eigenaarschap en zorgt ervoor dat het festival een authentieke afspiegeling wordt van de samenleving. Zo ontstaat een omgeving waarin bezoekers niet enkel komen om te beleven, maar ook actief mee vormgeven, beslissen en bijdragen aan de totale festivalervaring.

ARTIKEL

Inclusieve festivals in de cultuur- en muzieksector

Inclusie binnen de festivalwereld is een steeds belangrijker thema. Hoe zorg je ervoor dat iedereen zich welkom voelt op jouw festival? Hoe neem je inclusiviteit op in je organisatie, van visie tot dagelijkse werking? In dit dossier bieden we inzichten, tools en praktijkvoorbeelden voor organisaties die willen bouwen aan een inclusief festival. We behandelen thema's als veiligheid, participatie en toegankelijkheid, en onderstrepen het belang van samenwerking.

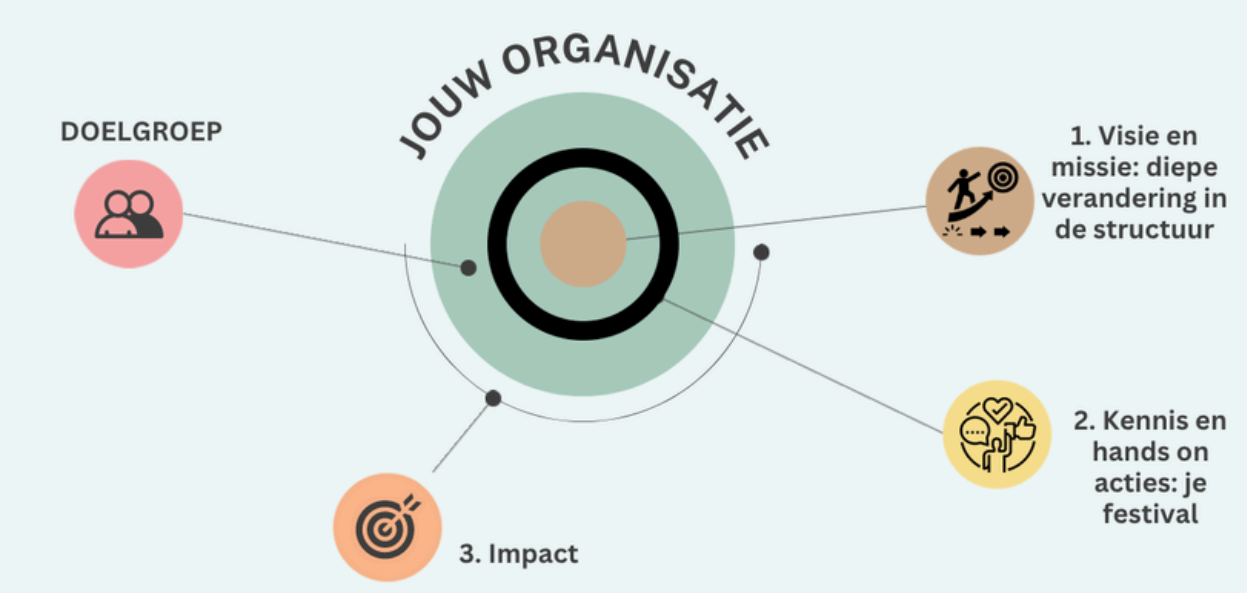

Wat is een inclusief festival?

Een inclusief festival is een festival waar zoveel mogelijk mensen zich veilig en welkom voelen. Dit impliceert een bewuste aanpak van drempels en uitsluitingsmechanismen, maar ook het creëren van een gastvrije omgeving waarin iedereen zich gerespecteerd en verbonden voelt. Inclusie is geen abstract begrip, maar een actieve keuze die ingebed is in de organisatiecultuur.

Welke mechanismen sluiten uit?

Heel wat groepen mensen voelen zich structureel maatschappelijk uitgesloten en ook evenementen en organisaties zijn moeilijk bereikbaar geworden. Het artikel Veilig, veiliger en moedig in de vrije tijd gaat over de manier waarop vrijetijdsorganisaties inclusieve en veilige evenementen en plekken kunnen creëren. Het benadrukt dat veiligheid niet alleen gaat over fysieke bescherming, maar ook over sociale en mentale veiligheid. Veel mensen ervaren drempels om deel te nemen aan het vrijetijdsaanbod, bijvoorbeeld door discriminatie, uitsluiting of een gebrek aan toegankelijke voorzieningen.

Om een veilige omgeving te garanderen, is het belangrijk om structureel na te denken over beleid en aanpak. Dit omvat het herkennen en aanpakken van uitsluitingsmechanismen, het opstellen van duidelijke gedragsregels, het creëren van meldpunten en het actief betrekken van diverse groepen bij de organisatie.

Daarnaast wordt moedige actie gevraagd: organisaties moeten durven ingrijpen bij grensoverschrijdend gedrag en een cultuur van verantwoordelijkheid creëren. Alleen door bewuste inspanningen kunnen vrijetijdsplekken écht openstaan voor iedereen en bijdragen aan een inclusieve samenleving.

Bouwstenen voor een inclusief festival

Kenniswerking publiq (voordien Demos) werkte de afgelopen jaren samen met verschillende cultuur- en vrijetijdsorganisaties rond participatie en inclusie. Uit deze samenwerkingen kwamen tien bouwstenen naar voren die bijdragen aan een veilige, toegankelijke en diverse festivalervaring voor zowel bezoekers als medewerkers. Dit artikel biedt een leidraad om inclusie binnen festivalorganisaties te bevorderen en helpt organisatoren concrete stappen te zetten richting een duurzame en gastvrije festivalomgeving. Elk aspect van het festival wordt daarbij doordacht en aangepast aan de noden van een breed publiek.

De tien essentiële bouwstenen dragen samen bij aan een veilige, toegankelijke en diverse festivalervaring. Het begint bij een **gedragen visie**, waarbij een gedeeld waardenkader inclusie centraal stelt. **Veiligheid en welzijn** krijgen prioriteit door een actieve aanpak van discriminatie en grensoverschrijdend gedrag, ondersteund door veilige meldpunten.

Een **lerende houding** is cruciaal: regelmatig reflecteren en evalueren helpt om bij te sturen en te verbeteren. Festivals kunnen hun **maatschappelijke impact** vergroten door samen te werken met lokale partners en positieve veranderingen te stimuleren. Een sterk **partnernetwerk** zorgt daarbij voor gelijkwaardige samenwerkingen met relevante organisaties.

Daarnaast draagt een **divers team** bij aan een festival dat verschillende perspectieven en achtergronden samenbrengt. Dit weerspiegelt zich ook op het **meerstemmig podium**, waar diversiteit in de programmatie centraal staat en nieuw talent wordt ondersteund.
Inclusie vraagt om **intersectioneel denken**: het bewustzijn dat verschillende vormen van discriminatie en privileges elkaar kruisen en versterken. **Toegankelijkheid** speelt hierin een sleutelrol, door fysieke, financiële en communicatieve drempels weg te nemen. Tot slot is **participatie** essentieel: het publiek actief betrekken bij de organisatie en vormgeving van het festival zorgt voor een breed gedragen en inclusieve beleving.

Inclusie is geen optie, maar een noodzaak

Het herkennen en doorbreken van blinde vlekken in de organisatiecultuur vraagt een voortdurende inspanning. Vaak blijven inclusieve maatregelen beperkt tot symbolische acties zonder structurele impact. Festivals moeten zichzelf kritisch blijven bevragen. Zijn de inspanningen diepgaand? Zijn ze voldoende ingebed in de kern van de organisatie?

Cultuur- versus muzieksector

De opdracht tot inclusie heeft voor de cultuursector een andere draagwijdte dan voor de commerciële muziekindustrie. Waar cultuurhuizen vaak subsidies en beleidsmatige ondersteuning genieten om inclusieve maatregelen uit te werken, opereren muziekfestivals vaker in een competitieve markt met commerciële druk. Dit brengt extra uitdagingen met zich mee, zoals financiële toegankelijkheid en publieksdiversiteit. Toch bewijzen initiatieven als Keychange (voor gendergelijkheid in de muziekindustrie) en Take A Stand (voor inclusieve festivalwaarden) dat verandering mogelijk is, ook in een commerciële context.

PRAKTIJKVOORBEELDEN

UIT BRUSSEL EN VLAANDEREN

Verschillende festivals wereldwijd zetten reeds sterke stappen richting inclusie. Hieronder vind je een selectie aan artikels over festivals wereldwijd die diversiteit vieren, discriminatie van groepen hoog op de agenda zetten en werken aan laagdrempeligheid.

- Het Karlsøy Festival, waar iedereen actief deelnemer en eigenaar is.
- Queer Indigenous op het Riddu Riddu festival.
- Inclusieve muziekbeleving: nieuwe toolkit voor auditieve toegankelijkheid.
- Inclusiviteit in de kijker met Revelland op ESNS25.
- The European Festival Association - Take A Stand is een initiatief van Yourope, de Europese vereniging voor muziekfestivals, dat gericht is op het bevorderen van inclusiviteit en sociale verantwoordelijkheid binnen de festivalwereld.
- Primavera Sound, een van de meest toonaangevende muziekfestivals ter wereld, heeft een inclusiviteitsbeleid dat diep verweven is in het DNA. Het richt zich niet alleen op muzikale diversiteit maar ook op sociale rechtvaardigheid.
- Keychange is een wereldwijd project dat zich inzet voor volwaardige gendergelijkheid in de muziekindustrie.
- Park Poetik en kleinVerhaal
- In Brazilië heeft het Rock in Rio Festival gebarentolken geïntroduceerd bij optredens, zodat dove en slechthorende bezoekers de muziek kunnen volgen. Daarnaast zijn er speciale VIP-gebieden ingericht waar de muziek voelbaar is door vibrerende platforms.
- MuteSounds Festival in Den Haag en Scheveningen is volledig toegankelijk voor dove, slechthorende en horende bezoekers. Het festival richt zich op ontmoeting en verbinding door het delen van muziek, theater, kunst en andere culturele ervaringen.
- Een inspirerend programma dat culturele inclusie bevordert binnen de festivalwereld is de Routekaart voor Toegankelijke Festivals. Dit initiatief, onder andere ontwikkeld door de Coalitie voor Inclusie, ondersteunt festivalorganisatoren om hun evenementen toegankelijk te maken voor iedereen, inclusief mensen met fysieke, zintuiglijke en mentale beperkingen. Het programma biedt praktische tools en kennis, zoals het aanpassen van infrastructuur, communicatie en programma's om drempels weg te nemen voor bezoekers met diverse behoeften.
- Een concreet voorbeeld van culturele inclusie is het Nederlandse Best Kept Secret. Hier werd direct vanaf de start in 2013 aandacht besteed aan rolstoelplatforms en toegankelijkheid. Toch toont dit voorbeeld ook uitdagingen: het platform werd onbedoeld gebruikt door bezoekers zonder beperkingen, wat leidde tot nieuwe aanpassingen. De ervaring leert dat samenwerking met ervaringsdeskundigen essentieel is om inclusieve maatregelen effectief te maken.

EXPERTEN

VLAAMS MELDPUNT GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

Dit meldpunt biedt ondersteuning bij het melden van grensoverschrijdend gedrag.

SAFE 'N SOUND

Safe 'n Sound biedt ondersteuning bij het creëren van veilige omgevingen in de muziekindustrie.

WE CARE A LOT

Deze campagne richt zich op het bevorderen van zorg en respect in de evenementenindustrie.

BRUSSELS BY NIGHT

Deze organisatie biedt ondersteuning bij het creëren van veilige uitgaansomgevingen in Brussel.

FLOW, EVENT SAFETY & NIGHTLIFE HOSPITALITY

Konekt vzw biedt ondersteuning voor inclusief vrijwilligers- en personeelsbeleid.

TOOLS & METHODIEKEN

Wil je zelf werk maken van een inclusiever festival? Gebruik deze hulpmiddelen:

- Zelftest – Analyseer waar je organisatie vandaag staat op vlak van inclusie.
- Checklist voor een inclusief festival – Concreet stappenplan om je festival inclusiever te maken.
- Inspiratielijst – Contacten en voorbeelden van organisaties die aan inclusie werken.
- Diversiteit & Inclusie tool voor festivals. Deze tool biedt ondersteuning bij het bevorderen van diversiteit en inclusie in festivals.
- PIMENTO versterkt wie met jongeren werkt. PIMENTO biedt ondersteuning bij het versterken van professionals die met jongeren werken.
- Sociaal Fonds Podiumkunsten. Dit fonds biedt ondersteuning bij het realiseren van toegankelijke podiumkunsten.
- Statik biedt ondersteuning bij het realiseren van inclusieve en diverse evenementen.
- De kenniswerking van publiq (voordien demos) biedt diverse tools en ondersteuning bij het bevorderen van inclusie en participatie.
- E div: Online tool voor een diverse en inclusieve werkomgeving. E div biedt een online tool voor het bevorderen van diversiteit en inclusie op de werkvloer.
- Unia: Inclusieve communicatie: gids en tips. Unia biedt een gids met tips voor inclusieve communicatie.
- Anysurfer: digitale toegankelijkheid. Anysurfer biedt tools en richtlijnen voor digitale toegankelijkheid.

VORMING

Basisvorming ‘Inclusieve festivals’ Kenniswerking publiq. Een dagopleiding voor cultuur-, muziek- en vrijetijdsorganisaties. De basisvorming ‘Inclusieve festivals’ biedt inzichten en concrete tools. Ze ondersteunt organisaties bij het herkennen van uitsluitingsmechanismen, het analyseren van de eigen cultuur en het opzetten van actieplannen.

LEESLIJST

- Lees hier het artikel 'Veilig, veiliger en moedig in de vrije tijd' voor vrijetijdsorganisaties en organisatoren van evenementen over hoe en waarom je een zo veilige mogelijke plek creëert waar zo veel mogelijk mensen zich welkom voelen.
- Demos: Inclusie 2.0 snijdt diep en doet pijn. Dit artikel bespreekt de diepgaande impact van inclusie en de uitdagingen die gepaard gaan met het creëren van inclusieve omgevingen.
- Demos: Moeilijk bereikbare groepen bestaan niet. Hier wordt betoogd dat er geen groepen zijn die per definitie moeilijk bereikbaar zijn, maar dat het vaak schort aan de benadering.
- Komaf: 9 B's van toegankelijkheid. Deze gids biedt negen belangrijke aandachtspunten voor het realiseren van toegankelijke omgevingen.
- Demos: Veilig, veiliger en moedig in de vrije tijd. Het artikel onderzoekt hoe veiligheid en moed hand in hand gaan in het creëren van toegankelijke vrije tijd voor iedereen.
- Demos: Visie op participatief werken. Demos deelt haar visie op participatief werken en de manier waarop dit bijdraagt aan inclusie.
- Demos: 7 strategieën om participatief te werken. Dit stuk biedt zeven concrete strategieën om participatie te bevorderen in diverse contexten.
- Demos: Macht herverdelen. Het artikel bespreekt hoe het herverdelen van macht bijdraagt aan inclusie en gelijkwaardigheid.
- Kunstenpunt: Wat is inclusief werken? Kunstenpunt legt uit wat inclusief werken inhoudt en waarom het belangrijk is in de culturele sector.
- Inclusief werken: diversiteit meten. Deze bron biedt handvatten om diversiteit te meten en te bevorderen in organisaties.
- Deep Democracy: methode voor inclusieve besluitvorming. Deep Democracy biedt een methode voor besluitvorming die iedereen betrekt en inclusie bevordert.
- Engagement Handvaten en een toolbox voor een veilige cultuur. Deze toolbox biedt praktische handvatten voor het creëren van een veilige cultuur binnen organisaties.

LEESLIJST

- Sociaal.net Safe spaces: noodzakelijk maar geen wondermiddel. Het artikel bespreekt de noodzaak van safe spaces en de beperkingen ervan.
- Cavaria Veilige(re) en Vertrouwde Omgevingen (VVO). Cavaria biedt inzichten in het creëren van veilige en vertrouwde omgevingen voor LGBTQ+ personen.
- deBuren De (on)zin van safer spaces. deBuren reflecteert op de effectiviteit en de vraag of safe spaces altijd de oplossing zijn.
- Kunstenpunt en Kaaitheater Better Practices for Safe(r) Spaces. Deze publicatie biedt best practices voor het creëren van safe(r) spaces in de culturele sector.
- Unia Waarom safe spaces essentieel zijn voor gemarginaliseerde groepen. Unia legt uit waarom safe spaces cruciaal zijn voor gemarginaliseerde groepen en hoe ze bijdragen aan inclusie.
- Gezinsbond Safe en safe(r) space: alles op een rijtje in een podcast. De Gezinsbond biedt in een podcast een overzicht van wat safe en safe(r) spaces inhouden.
- Wij – Zij Van Safe Spaces naar Brave Spaces? Deze bron onderzoekt de verschuiving van safe spaces naar 'brave spaces' in diverse contexten.
- L3 Catalyst Group What Do You Mean Brave Spaces? I Want Safety! L3 Catalyst Group bespreekt de behoefte aan zowel veiligheid als moed in ruimtes voor verandering.
- True Colors United Safe Spaces Are Not Enough to Change the World. True Colors United stelt dat safe spaces alleen niet voldoende zijn om de wereld te veranderen.
- Echo Getting comfortable with the uncomfortable. Echo moedigt aan om comfortzones te verlaten om echte verandering teweeg te brengen.
- The Independent Music Insider On The AIF's Safer Spaces Campaign. Deze bron bespreekt de campagne van de AIF voor veiligere ruimtes in de muziekindustrie.
- KdG Research Zij aan zij. KdG Research onderzoekt hoe samenwerking bijdraagt aan inclusie en gelijkwaardigheid.
- Zorgethiek.nu 'Basic is: making things more inclusive', gesprek met Joan C. Tronto. In dit gesprek deelt Joan C. Tronto haar visie op zorg en inclusie.
- Van safe naar brave. Deze publicatie onderzoekt de overgang van safe naar brave spaces in diverse contexten.

LEESLIJST

- “Safe Space” Charter for events industry. Deze charter biedt richtlijnen voor het creëren van veilige ruimtes in de evenementenindustrie.
- Handicap.nl Toegankelijke Festivals. Deze gids biedt praktische tips voor het organiseren van toegankelijke festivals voor mensen met een handicap.
- Inter Werken aan toegankelijke evenementen. Inter biedt ondersteuning bij het realiseren van toegankelijke evenementen.
- Inter Leidraad voor Toegankelijke Evenementen. Deze leidraad biedt concrete stappen voor het organiseren van toegankelijke evenementen.
- Eventplanner Zelfscan voor toegankelijkheid van festivals en evenementen. Eventplanner biedt een zelfscan om de toegankelijkheid van festivals en evenementen te beoordelen.
- Demos Toegankelijke cultuur voor mensen met een handicap. Demos bespreekt hoe cultuur toegankelijk gemaakt kan worden voor mensen met een handicap.
- Komaf: toegankelijkheid. Komaf biedt inzichten in het realiseren van toegankelijkheid in diverse contexten.
- CULTUURstream biedt een platform voor toegankelijke culturele content.
- Talentoscoop biedt ondersteuning bij het realiseren van toegankelijke evenementen.